

Střediska ekologické výchovy

Michal Medek
michal.medek@lipka.cz

Lipka – školské zařízení pro
environmentální vzdělávání

www.lipka.cz

Ekologická výchova v pojetí Lipky

Lipka přispívá k osvojování ohleduplnějších, méně konzumních a odpovědnějších postojů lidí k přírodě a inspiruje k cílevědomé aktivní péči o životní prostředí.

EKOLOGICKÝ VÝUKOVÝ PROGRAM

* je minimálně dvouhodinový výchovně vzdělávací proces, který zpravidla probíhá mimo školu a je koncipován tak, aby zpestřil učivo základní nebo střední školy o ekologický rozměr. Ekologické výukové programy jsou souhrnným označením programů s obsahem environmentálním ("životněprostředovým") ekologickým (s. stricto), přírodovědným a ochranným.

Pro ekologické výukové programy je příznačné využívání prvků souvislostního, problémového a projektového vyučování; estetické, pracovní i dramatické výchovy. Důraz je kladen na odbornou úroveň a aktuálnost poskytované informací, rozvíjení tvořivosti, komunikace a týmové práce, na osvojování ekologického myšlení, aktivizaci k řešení problémů a na obohacování žáků o praktické poznatky získávané kontaktem s přírodinami, aktivním pobytem v terénu atp.

EKOPEDAGOGOVO OSMERO

metodická doporučení pro přípravu a vedení ekologických výukových programů (EVP)

- 1) **EVP má přesně vymezený cíl s jasným ekologickým rozměrem a důrazem na souvislosti:** máme ujasněno, co chceme dětem sdělit, co je naučit, k čemu je získat, o co by měly být po absolvování EVP "chytřejší"; dovedeme zcela konkrétně formulovat "co ekologického" program přináší. Přísemná příprava by měla být po důkladném praktickém ověření EVP dopracována do podoby metodického listu tak, aby program mohli vyučovat nejen jeho autoři; užívané učební pomůcky by měly být originální, kvalitní, estetické a pečlivě zhotovené.
- 2) **EVP je vždy odborně správný a aktuální.** Snažíme se vzájemně vyvažovat lokální, regionální a globální pohledy na řešený problém. Za žádných okolností nepodáváme chybné, zkrslující či nepřipustně zjednodušující informace. Soulad mezi sdělovanými a skutečnými postoji lektora zvyšuje důvěryhodnost a účinnost jeho působení.
- 3) **Obsah EVP navazuje na osnovy vyučovacích předmětů** a podle možností zahrnuje náměty, jak v daném tématu pokračovat ve škole. Zřetelná návaznost EVP na učební osnovy a na vzdělávací standardy je potřebná ke zdůvodnění účasti žáků na programu, ale i pro motivaci pedagoga k návštěvě střediska. Je vhodné ujasnit roli doprovázejícího učitele předem, a to i z hlediska následného využití navštíveného EVP v dalším vyučování. Vytvrle usilujeme o zpětnou vazbu v podobě kritických názorů učitelů na obsah a formu EVP.

EKOPEDAGOGOVO OSMERO

metodická doporučení pro přípravu a vedení ekologických výukových programů (EVP)

4) Ekopedagogové nezahlcují děti a neohromují celým objemem svých vědomostí, naopak dbají na to, aby pokud možno každý žák měl v průběhu programu příležitost formulovat a vyjádřit svůj názor či nápad. Je velmi důležité, aby se ke slovu opakovaně nedostávali jen nejasivnější žáci, ale i ti pomalejší a méně pohotiví. Současně pečujeme o prostředí vhodné k rozvíjení schopností naslouchat druhému, průběžně oceňujeme veškerou kladnou aktivitu, ukázněnost a dobrou snahu dětí.

5) V rámci EVP využíváme mj. také aktivizující a interaktivní metody založené na vzájemné spolupráci a komunikaci dětí. Dbáme na vyváženost, pestrost a rovnoměrné zastoupení jednotlivých součástí EVP - vzdělávacích, pohybových, hravých a soutěživých, přemýšlivých i tvořivých, tzn. tvořivých nejen "rukama" (s možností přímého kontaktu s materiálem, vyzkoušení pracovního postupu, výtvarných technik ap.), ale i tvořivých "hlavou" (např. objevování a řešení problémů, vyhodnocování a formulování závěrů, uvědomování si plurality názorů - více možných náhledů a řešení jednoho problému aj.). Z ryzí praktických důvodů není vhodné zařazovat stejnou aktivitu do různých programů. Co nejvíce podporujeme týmovou práci a aktivní zapojení všech členů skupiny, vybízíme k řešení problému společnými silami. Osvědčenou metodou souvislostního učení je i tzv. "přidrcávání" neboli jemné navádění k pochopení souvislostí pomocí cílených otázek, příměrů apod.

EKOPEDAGOGOVO OSMERO

metodická doporučení pro přípravu a vedení ekologických výukových programů (EVP)

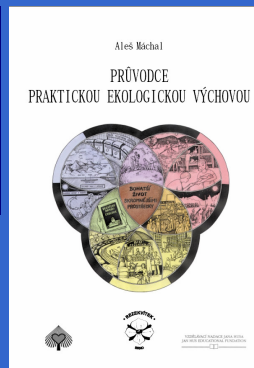
6) Při EVP nejraději využíváme originální učební pomůcky. Musí-li se konat program v interiéru, provozujeme ho v co nejpříjemnějším prostředí. Hned od začátku navozujeme atmosféru obousměrné komunikace, sdělíme základní údaje o programu, představíme lektory i středisko (včetně místních zvyklostí z oblasti domácí ekologie), ujasníme pravidla chování a způsobů vzájemné komunikace (svolávací a uklidňovací povely ap.). Co nejhojněji využíváme přímého kontaktu s přírodou, s živými i neživými přírodními, ukázkami různých vývojových a fenologických stadií, pobytových znamení ap. Hojně zařazujeme práci s přírodními materiály a umožňujeme dětem vyzkoušet jednodušší způsoby jejich zpracování (např. mletí obilí, výroba tvarohu, filcování vlny, spřádání ovčí vlny, práce na jednoduchém textilním stávkou, tvoření z keramické hlíny, šustí, slámy, proutí apod.).

7) Součástí EVP je vždy závěrečné opakování s aktivní účastí dětí, kdy jedno téma opakujeme různými způsoby - soutěží, hrou, besedou, dramatickou etudou, pokusem, přípravou "televizní reportáže" či průběhem "vědecké konference" apod. S návaznými tématy začínáme až po ověření, že předchozí téma bylo dostatečně pochopeno. V případě potřeby ještě stručným závěrečným shrnutím znovu připomeneme probírané souvislosti. Reakce a výsledky dětí při opakování jsou do značné míry vysvědčením úspěšnosti lektorů, mohou také být inspirací doprovázejícímu učiteli. Každou lekcí je vhodné zřetelně ukončit.

EKOPEDAGOGOVO OSMERO

metodická doporučení pro přípravu a vedení ekologických výukových programů (EVP)

8) Každý účastník si z EVP zpravidla odnáší domů vlastnoručně vyrobené, vlastnoručně zasazenou rostlinu v kelímku či jiný výtvar. Doprovázejícím učitelům, ale i starším žákům, je vhodné poskytnout např. leták s aktuálními informacemi o stavu životního prostředí v regionu, přehled připravovaných akcí střediska ekologické výchovy pro veřejnost, pozvánky do kroužků, záložky s informacemi souvisejícími s výukovým programem ap.

Středisko ekologické výchovy je nezisková organizace (nestátní nebo příspěvková), která poskytuje služby pro školy školská zařízení v oblasti ekologické výchovy a vzdělávání, případně další služby. Zejména se jedná o: výukové programy, semináře, exkurze a kurzy pro pedagogické pracovníky či studenty učitelství.

PAVUČINA

Sdružení středisek ekologické výchovy

Byla založena v roce 1996 aby:

- reprezentovala střediska EV
- propagovala ekologickou výchovu
- zabezpečovala informační servis pro členy

Podmínky členství (hodin/rok):

členství	řádné	přidružené
kurzy pro pedagogy a studenty učitelství	30	15
výukové programy	60	30
celkem nejméně	250	--

CASE STUDY - LIPKA, Brno

Main difference between Lipka and other Czech urban CEEs:

- Lipka does not deal with kindergartens except several courses for teachers.
- Lipka does not make campaigns for a third party
- Lipka pays attention to training of future teachers.
- Lipka is devoted to practical conservation work.

What are the problems we see in the work of CEEs:

- Abundance of audience at educational programs and lack of feedback may lead to little concern about quality and impact of center's activities.
- Lack of highly motivated staff may lead to take-it-easy attitudes. For example teachers much more prefer indoor programs, which are also easier to prepare and conduct for a center's staff. Growing number of programs for kindergartens is alarming.
- Authorities might use the work of a center as an alibi for they poor policy.
- We do very little co-operate with similar facilities and networks abroad.
- No research and no training opportunities in the field.

PRVNÍ ČESKÉ STŘEDISKO EKOLOGICKÉ VÝCHOVY V PRACHATICÍCH (1972)

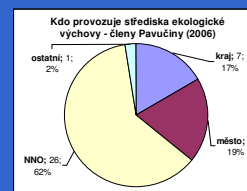
„Školní přírodní rezervace na Vyhliště“ a její zakladatel Aleš Závěský (1977)

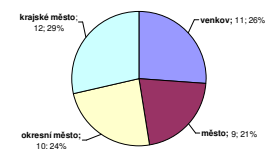
SOME FIGURES ABOUT CEEs - PAVUČINA MEMBERS

Centre	Est.	EE staff	Location	Budget USD	Form
Sever, Horní Maršov	1984	11	rural	100 000	NGO
Víla, Ostrava	1991	4*	city*	100 000	NGO
Chaloupky, Kněžice	1992	9	rural	80 000	NGO
Hájenka, Koptčovice	1998	2	town	15 000	NGO
Lipka, Brno	1991	12	city*	120 000	regional authorities
Paleta, Pardubice	1993	5	city*	50 000	municipality
Toulcův dvůr, Praha	1995	5	city*	NA	NGO
Dřipatka, Prachovice	1991	4	city	NA	NGO
Alcedo, Vsetín	1993	5*	city	140 000	municipality
Vila Doris, Šumperk	1997	2*	city	230 000	municipality
Stuňákov, Olomouc	1993	4	city*	NA	municipality
Pálava, Mikulov	1997	2	town	NA	national park
VIS Bílé Karpaty, Veselí nad Moravou	1995	4	town	50 000	national park
Kosenka, Valašské Klobouky	1975	1*	town	70 000	NGO
Cassiopeia, České Budějovice	1995	4	city*	30 000	NGO
Podblanické ekocentrum, Vlasím	1997	2*	town	130 000	NGO
Sípěk, Český Krumlov	1995	1	town	NA	NGO
Zelená školníka, Valašské Meziříčí	1997	1	town	NA	NGO
SOJKA, Liberec	1995	22*	city*	100 000	NGO
Arka, Slibovice	1998	22	rural	12 000	NGO
Javorov, Černuc	1999	1	rural	6 000	NGO
Město Liberec	1999	1*	city*	NA	municipality
Planorbis, Kroměříž	1993	1	city	NA	NGO
Živá planeta, Praha	1998	1*	city*	NA	NGO

PÁR ČÍSEL O PAVUČINĚ (ŘÁDNÍ ČLENOVÉ 2006)

Lokalizace středisek ekologické výchovy - členů Pavučiny (2006)

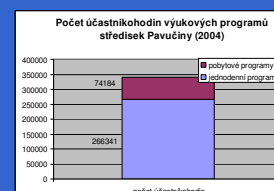
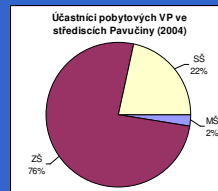
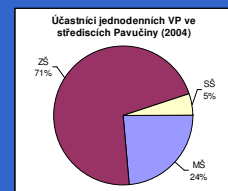

- i státem podporovaná střediska pracují v úzké vazbě na neziskové organizace
- městské úřady se podílí na financování středisek provozovaných neziskovými organizacemi i státních

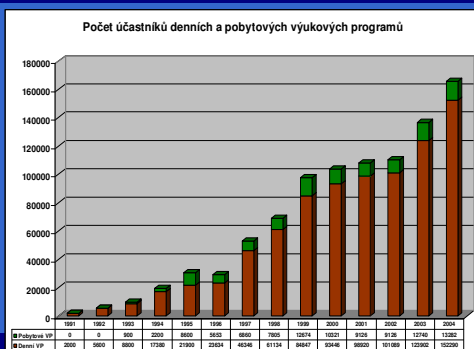
SOME FIGURES ABOUT CEEs - PAVUČINA MEMBERS

Centre	One-day programs			Residential courses				Total Duration (hours)
	Number	Participants	Duration (hours)	Courses	Participants	Duration (hours)	Program days	
Sever, Horní Maršov	297	5756	471	55	1403	2008	245	2479
Víla, Ostrava	759	13247	1034					1034
Chaloupky, Kněžice	106	4135	159	22	499	771	110	2487
Hájenka, Koprivnice	320	8856	846	1	14	6	3	42
Lepka, Brno	301	8299	784					784
Paleta, Pardubice	513	10595	692					692
Touřtův dvůr, Praha	383	8106	626	2	37	16	4	74
Dřepatka, Prachatice	113	1935	382	3	88	60	12	340
Alcedo, Vsetín	120	2458	235	11	277	202	28	733
Víla Doris, Šumperk	177	4180	409					409
Sláňákov, Olomouc	166	4115	374					374
Pálava, Mikulov	126	2558	315					315
VIS Bílé Karpaty, Veselí nad Moravou	305	6520	313					313
Kosenka, Valašské Klobouky	49	903	163	7	123	116	15	261
Cassiopea, České Budějovice	108	2230	227					227
Podblanické ekocentrum, Vlašim	155	3130	209					209
Spáček, Český Krumlov	124	2364	200					200
Zelená školka, Valašské Meziříčí	137	1265	149	2	59	43	5	145
SOJH, Liberec	40	871	155	3	56	24	6	112
Areka, Stibořice	98	1430	160	1	78	11	4	312
Javorův, Černouč	72	1424	159					159
Místo Liberec	10	245	20	1	27	16	2	54
Planorba, Kroměříž	14	557	23					23
Živá planeta, Praha	9	217	19					19
Total	4530	93446	8122	108	2660	3273	434	10321

SOME FIGURES ABOUT CEEs - PAVUČINA MEMBERS

ÚDAJE O ČLENSKÝCH STŘEDISCÍCH PAVUČINY

Co páří střediska ekologické výchovy:

Finance:

- nemožnost samofinancování
- odliv nadačních zdrojů

Professionalizace:

- odborná příprava ekopedagogů

Budoucí vývoj z pohledu středisek ekologické výchovy:

- poskytování výukových programů národními parky, správami CHKO apod.
- zvýšení nároku na kvalitu výukových programů - certifikace středisek
- stabilizace zájmu o činnost středisek, zapracování pobytu na středisku do školních vzdělávacích plánů

Jihomoravský kraj:

- stávající střediska: CEV při SVČ Hodonín, Lipka, Brno = 4 pracoviště
- CEV Pálava, Mikulov
- VIS Bílé Karpaty, Veselí nad Moravou